

Forslag

til

Lov om udbygning og ombygning m. v. af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Fremsat den 28. januar 1959 af *landbrugsministeren*.

Landbrugsministeren bemyndiges til i finansårene 1959-60 til 1970-71 at lade foretage en udbygning og ombygning m. v. af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole overensstemmende med de af højskolens

arkitekter forelagte, af landbrugsministeriets byggeudvalg vedrørende højskolen tiltrådte forslag. Udgifterne ved byggeforanstaltningerne bevilges på de årlige finans- eller til lægsbevillingslove.

Bemærkninger til lovforslaget.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles arealer og bygninger på Frederiksberg er i hovedsagen erhvervet og opført i henhold til fire love, nemlig lov af 8. marts 1856 angående oprettelse af en Veterinær- og Landbohøjskole, lov af 12. april 1892 om tillæg til og forandringer i de om Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole gældende lovbestemmelser, lov nr. 180 af 19. marts 1918 om nybygninger ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole samt ved Statsfrøkontrollen og lov nr. 424 af 10. august 1918 om køb af Københavns Sygehjem ved Rolighedsvej.

I henhold til den i 1856-loven givne bemyndigelse blev der i de følgende år på den hertil erhvervede grund i Frederiksberg kommune opført en trefløjet hovedbygning, to sidebygninger til tjenesteboliger, en beslagsmedie, et hundelazaret, en stald for dyr med smitsomme sygdomme, en ladebygning med ridehus, et væksthuse og et portnerhus.

Allerede 30 år efter var disse bygninger for små til at rumme den hastigt voksende højskole og i 90'erne blev der opført en række nye bygninger. Anatomiundervisningen og nogle andre afdelinger

blev flyttet bort fra hovedbygningen til en nyopført bygning, hvor tidligere ladebygning med ridehus havde ligget. Mod vest blev der opført en række nye staldbygninger omkring en ny ridebane, der blev afsluttet af en stald- og ridebygning. Den gamle hovedbygning blev udvidet med en ny fløj imod Bülowvej. Endelig blev der opført en kontor- og vagtstuebygning.

Den næste store udvidelse fandt sted i årene 1918-26. Hovedbygningen blev udvidet med en biblioteksfløj. Smedjen og klinikken for mindre husdyr blev ligeledes udvidet, og der opførtes en anseelig bygning til afdelingen for patologisk anatomi m. m. Til medicinsk og kirurgisk klinik og afdelingen for fødselshjælp blev der ligeledes opført nye bygninger. Endvidere opførtes der en havebrugsbygning og nogle væksthuse samt en ny varmecentral. Statsfrøkontrollens daværende bygning ved Bülowvej blev afgivet til højskolen, der samtidig afstod et areal vest for det gamle jernbaneterræn til en ny bygning til Statsfrøkontrollen.

Samtidig med denne udvidelse af det bebyggede areal på Bülowvejområdet erhvervede højskolen

den Københavns sygehjem tilhørende ejendom ved Rolighedsvej med påstående bygninger. Hovedbygningen her, en i 1858 opført 3-etages bygning, blev indrettet til en række af højskolens afdelinger, og villa „Roelighed“, der stammer fra midten af det 18. århundrede, blev indrettet til direktørbolig. Nogle avlsbygninger på Rolighedsvejområdet blev indrettet til tjenesteboliger, magasinrum m. v.

I årene fra den sidste store udvidelse og til dette lovforslags fremkomst er der foretaget enkelte nybygninger. Således blev der i årene 1939-42 med tilskud fra De samvirkende danske Andelssvineslagterier og privatslagterierne opført en bygning, der rummer slagterlaboratorium m. v. For at sikre højskolen mod yderligere høj bebyggelse på de tilstødende arealer mod syd har man i 40'erne erhvervet to villæer på Acaciavej og i 1956 etableret „Gimle“, der nu er indrettet til spisestuer for de studerende og midlertidige lokaler til enkelte af højskolens afdelinger. I de hidtidige meget beskedne spiserum i nordre sidebygning er der blevet indrettet et midlertidigt isotoplaboratorium. For bevilling af gaveydelse i henhold til det europæiske genopbygningsprogram er der efter 1953 bl. a. opført et institut til forskning vedrørende husdyrenes sterilitet. Endvidere er der for samme midler i øjeblikket under opførelse eller projekteret et blodtypelaboratorium og stalde m. v. til forskellige afdelinger.

Gennem de senere år er efterhånden alle sekundære rum i kældre og tagetager samt flere tjenesteboliger blevet inddraget til arbejdsrum, således at mulighederne for at skaffe mere plads i den bestående bygningsmasse nu er udtømt. Det har tillige været nødvendigt midlertidigt at leje lokaler til afdelingen for hydroteknik i landhusholdningsselskabets bygning på Rolighedsvej, og til afdelingen for landbrugsmaskiner har højskolen måttet leje en barakbygning på Bülowvej nr. 34.

Højskolens nuværende grundareal på Frederiksberg består af følgende 3 områder:

1. Arealet mellem Grundtvigsvej, Bülowvej og Thorvaldsensvej, i det følgende benævnt *Bülowvejområdet*, hvor hovedparten af højskolens afdelinger er placeret. Dette areal er i alt på 9,43 ha.

2. Arealet mellem Thorvaldsensvej, Bülowvej og Rolighedsvej, i det følgende benævnt *forsøgsmarken*. Her er i øjeblikket forsøgsmarker og en frugtplantage samt en mindre landbrugsbygning. Dette område er i alt på ca. 3,60 ha.

3. Endvidere råder højskolen over et areal på 3,61 ha mellem Rolighedsvej og Aagade, i det følgende benævnt som *Rolighedsvejområdet*.

På disse tre områder disponerer højskolen over et samlet bruttoetageareal på ca. 35 000 m².

Herudover ejer højskolen forsøgsgården „Højbakkegaard“ i nærheden af Taastrup, en forstbotanisk have i Charlottenlund, et arboret i Hørsholm, forsøgsmosen „Gammelmosen“ ved Vangede og endvidere disponerer højskolen over et mindre areal ved Sorgenfri station til arvelighedsforsøg. Endelig har højskolen i 1958 i samarbejde med de samvirkende kvægavlsforeninger opført en forsøgs- og demonstrationstyrestation ved Horsens.

Skønt højskolen råder over et betydeligt antal bygninger har den i de sidste 20 år i stedse stigende grad lidt af pladsmangel. I det følgende skal der nærmere redegøres for årsagerne hertil:

Antallet af studerende var i årene lige efter den forrige udvidelse, omkring 1920, ca. 500.

Ved denne udvidelse var der regnet med et fremtidigt antal studerende af ca. 700. Antallet af studerende er nu over 1 000. Herved må tages i betragtning, at der på grund af pladsmangel er indført adgangsbegrænsning for veterinærstudiet, landinspektørstudiet og skovbrugsstudiet. Endvidere er der i fjor for første gang indført adgangsbegrænsning for landbrugsstudiet. Hvis alle ansøgere, der opfylder adgangsbetingelserne, blev optaget, ville dette betyde en forøgelse med ca. 200 studerende. Endvidere har man ikke villet se bort fra at en forlængelse af studietiden for landbrugs-, mejeribrugs- og havebrugsstudiet med 1 år kan blive påkrævet, og dette vil i så fald betyde, at det samlede antal studerende forøges med ca. 150 (svarende til en årgang af disse 3 studieretninger).

Selv om man ikke regner med en forøgelse af antallet af ansøgere, skønnes antallet af studerende således fremtidig at blive over 1 300.

Da der må regnes med en margin til fremtidige forøgelser af antallet, skønnes det rigtigst at regne med 1 500 studerende. Det kan i den forbindelse anføres, at denne margin ikke tager direkte sigte på „De store årgange“, idet problemerne omkring disse vil kunne løses ved en elastisk udnyttelse af den bygningskapacitet, som i øvrigt vil være påkrævet i fremtiden. Endvidere bemærkes, at der er regnet med en specialisering af landbrugsstudiet i en økonomi-, husdyrbrugs-, planteavls- og en teknisk linje og deling af havebrugsstudiet i en gartner- og en anlægslinje. Disse specialiseringer vil bortset fra antallet af studerende stille forøgede krav til plads, idet de vil kræve en række lokaler til laboratorie-, øvelses- og anden specialundervisning.

Vedrørende undervisningen må endelig følgende 4 forhold tages i betragtning:

1. Der er siden 1925 inddraget en række nye fag,

og dette må antagelig også i fremtiden blive tilfældet, ligesom hidtidige fag specialiseres og deles.

Som eksempler på forøgelsen af fagantallet udover det, der var forudsat ved sidste bygningsudvidelse kan nævnes: almindelig landbrugslære er delt op i landbrugsøkonomi og landbrugsgeografi og handel med 2 professorer; botanikken er delt op i en række specialer fordelt på 2 professorater samt en dendrolog; kemien er delt i et uorganisk og et organisk professorat; fra skovbrugsfagene er teknologien og savværksdriften udskilt som et særligt professorat; inden for havebrugsstudiet er der oprettet en selvstændig lærerpost i grønsagsdyrkning; på veterinærstudiet er fagområderne farmakologi, fjerkræsygdomme og levnedsmiddelkonservering udskilt med hver sin selvstændige lærestol; fra plantepatologien er studiet af virus sygdomme udskilt som en særlig afdeling; fra fysikken er undervisningen og forskningen vedrørende anvendelse af isotoper udskilt som en ny afdeling.

2. Undervisningen i en række fagvidenskaber, der hidtil har været doceret fælles for flere studieretninger, vil fremtidig blive delt, da de forskellige studieretningers krav til undervisningens omfang er forskellige. Som eksempel kan nævnes, at de mejeribrugsstuderende i dag må følge de landbrugsstuderendes undervisning i husdyrbrugsfagene. Dette er meget irrationelt, da de to studieretningers krav til denne undervisning er vidt forskellige. Det er en påkrævet modernisering, at der etableres en særlig undervisning i dette fagområde for de mejeribrugsstuderende. Hidtil har det ikke kunnet gennemføres på grund af pladsmangel og mangel på lærerkræfter. Dette er kun et eksempel blandt mange på en uheldig undervisningsform. Det pointeres dog, at dette som anført gælder undervisningen i fagvidenskaberne. For grundvidenskabernes vedkommende er et nært samarbejde om undervisningen for de forskellige studieretninger stadig rationelt og ønskeligt.

3. Undervisningsformen bør fremtidig moderniseres, således at man i højere grad benytter undervisning for små hold i samtale- og øvelsesform til erstatning for de nuværende forelæsninger med 100-200 tilhørere.

Der tænkes her i særlig grad på undervisningen på de tidligere nævnte specialretninger inden for landbrugsstudiet. Denne må i vid udstrækning foregå ved de studerendes eget arbejde med øvelser under lærernes vejledning. Dette gælder f. eks. undervisningen i landbrugets jorddyrkning og plantekultur. Til disse to fag er der i øjeblikket ikke knyttet øvelseslokaler, hvilket er til stor gene for levendegørelsen af stoffet.

4. Tilgangen til højskolens licentiatstudium vil fremtidig blive forøget stærkt. Der er stort behov for de herigennem uddannede specialister, og på grund af pladsmangel har højskolen ikke hidtil kunnet uddanne det fornødne antal.

Højskolens forskellige afdelinger får ofte henvendelser ude fra om uddannelse af licentiat til specialopgaver inden for forsøgsvirksomhed o. lign. En videreførelse og modernisering af denne forsøgsvirksomhed kræver specialuddannede videnskabsmænd. Denne rekruttering af unge til videnskaben, som er et af tidens mest brændende problemer på alle områder, er ikke mindst et spørgsmål om fremskaffelse af de påkrævede ydre rammer for den videnskabelige uddannelse. Pladsmangelen på højskolen virker som en skranke i så henseende.

Det er imidlertid i lige så høj grad eller i endnu højere grad højskolens udvikling som forskningsinstitut, der nødvendiggør udvidelser og moderniseringer. Udvidelserne omkring 1920 tog i alt væsentligt kun sigte på at udbygge højskolen som undervisningsanstalt, men navnlig må det fremhæves, at de sidste 25-30 års udvikling inden for den naturvidenskabelige og tekniske forskning har stillet så betydelige krav til den forskning, der er henlagt til højskolen, at de pladsmæssige rammer fuldstændig er sprængt, jfr. det oven for anførte om de nye undervisnings- og forskningsområder. Det bemærkes i denne forbindelse, at næsten alle højskolens forskningsområder er stærkt pladskrævende, idet de forudsætter laboratorier med omfattende installationer, stalde o. s. v. Her skal blot til illustration af udviklingen nævnes forøgelsen af højskolens personale siden sidste store bygningsudvidelse.

	1925	1958
Antal afdelinger	31	42
Antal professorer og docenter og forstandere	33	45
Lektorer	12	18
Videnskabelige medarbejdere	48	120
Tekniske medarbejdere ved labora- torier m. v. (laboratoriemedhjælp, betjente m. v.)	37	ca. 100

Det har allerede i mange år fra højskolens side været erkendt, at en betydelig udvidelse af højskolen var påkrævet, for at der kan gives det voksende antal studerende en tidssvarende undervisning og for, at der kan skaffes de stadig mere omfattende forskningsarbejder den nødvendige plads. Højskolens undervisningsråd nedsatte derfor i 1944 et udvalg til at udarbejde retningslinjer for

kommande udvidelser. Udvalget afgav i 1945 en betænkning, hvori man peger på, at der på forsøgsmarken vil kunne opføres nybygninger, der tillige med udvidelser af de bestående bygninger vil kunne imødekomme de fra de enkelte afdelinger fremsatte krav. Forudsætningerne for, at forsøgsmarken kunne bebygges var dog, at der erhvervedes en stærkt påkrævet forsøgsgård uden for København. En sådan forsøgsgård er forlængst erhvervet, jfr. det ovenfor anførte. Samme år som den ovennævnte betænkning blev afgivet, udpegede landbrugsministeriet arkitekterne Steen Eiler Rasmussen og Mogens Koch til sammen med civilingeniør O. H. Brødsgaard at fremsætte retningslinjer for en udviklingsplan for højskolens anlæg og bygninger på Frederiksberg. Efter omfattende forarbejder og analyser forelagde arkitekterne i 1949 en dispositionsplan, hvori bl. a. udtaltes, at højskolen måtte bevare og udvikle det præg, den fra første færd havde haft af at være et anlæg af bygninger beliggende i en have. Skolens bygninger og anlæg blev foreslået grupperet således, at administrationen, de veterinære afdelinger og enkelte andre afdelinger forblev på Bülowvejområdet. I nyopførte bygninger skulle landbrugsafdelingerne og de fleste af grundvidenskabernes og enkelte andre afdelinger placeres, medens bygningen på Rolighedsvejområdet hovedsagelig forbeholdtes afdelingerne for have- og skovbrug. Disse grundtræk fastholdes — med undtagelse af enkelte omplaceringer af nogle afdelinger — stadig, og det er efter disse retningslinjer, man siden har arbejdet. Til at afgive en udtalelse vedrørende gennemførelse af de forslag, der indeholdes i dispositionsplanen, nedsatte landbrugsministeriet derefter et udvalg med repræsentanter for landbrugsministeriet, højskolen og arkitekterne. Udvalget er senere blevet udvidet med en repræsentant for boligministeriet. Udvalgets kommissorium er udvidet til også at omfatte udarbejdelse af forslag til lov om udvidelse og ombygning af højskolen samt til at føre tilsyn med byggearbejderne, efterhånden som disse skrider frem.

Ved skrivelse af 6. maj 1952 fra udvalget til landbrugsministeriet redegjorde dette for en række forhandlinger, der af udvalget havde været ført med interesserede institutioner og myndigheder og fremsendte samtidig et af arkitekterne Steen Eiler Rasmussen og Mogens Koch udarbejdet overslag over projekteringsudgifterne ved udførelse af en første etape af højskolens udvidelsesplan omfattende bygninger til afdelingerne for landbrugsmaskiner, jorddyrkning, plantekultur, agrikulturkemi, hydroteknik m. m. og en varmecentral til nybygningerne. I 1953 gav folketingets finans-

udvalg tilslutning til, at et beløb af 40 000 kr. blev stillet til rådighed til udarbejdelse af skitseprojekt til opførelse af bygninger til de omhandlede afdelinger. Udarbejdelse af projektet til 1. etape er imidlertid blevet forsinket, da det viste sig, at det gamle baneareal langs højskolens vestskel, som man efter de førte forhandlinger havde ventet kunne overtages af højskolen til brug for indkørsler m. v. til bygningerne på forsøgsmarken, alligevel ikke kunne overtages. Herefter har de oprindelige planer måttet ændres, således at en maskinhal til afdelingen for landbrugsmaskiner nu i stedet opføres på forsøgsgården „Højbakkegaard“. Bevilling hertil er givet i maj 1958.

Der er nu udarbejdet et skitseprojekt for nybygninger til de ovenfor nævnte afdelinger og et skitseprojekt for en bygning for anvendt fysik. Desuden er der udarbejdet en ny dispositionsplan for bebyggelsen på hele forsøgsmarken på grundlag af de siden 1949 skete ændringer med hensyn til de enkelte afdelingers krav til plads på grund af den siden skete udvikling, navnlig med hensyn til afdelingernes forskningsopgaver.

Udbygningen omfatter følgende nybygninger:

1. *Bülowvejområdet*. Der opføres treetages laboratoriebygninger med tilhørende stalde og klinikker samt en poliklinik til veterinære afdelinger. På Bülowvejområdet agtes endvidere opført en biblioteksbygning til erstatning for det nuværende bibliotek, der har til huse i en tilbygget fløj til hovedbygningen.

2. På *forsøgsmarken* opføres fire 9-etages bygninger og en 18-etages bygning samt i tilknytning hertil kantine og festsal. I forlængelse af de 9-etages bygninger bygges én-etages bygninger, der skal rumme øvelseslaboratorier og lignende for de studerende. Mellem de høje bygninger vil der blive auditorier, magasinrum og lignende.

På *Rolighedsvejområdet* er der ikke planlagt nybyggeri. På dette areal, der er af samme størrelse som forsøgsmarken, vil der senere, såfremt det i fremtiden skulle blive påkrævet, kunne foretages en yderligere udbygning af højskolen. Endelig vil der kunne opføres nogle enkelte laboratoriebygninger på Bülowvejområdet og en enkelt på forsøgsmarken.

Spørgsmålet om højskolens beliggenhed har været behandlet i et af landbrugsministeriet nedsat udvalg med repræsentanter for højskolen, De samvirkende danske landboforeninger, De samvirkende danske husmandsforeninger, Foreningen af danske landbrugslærere, Foreningen af danske landbrugs-

kandidater, Foreningen af danske landbrugskonsulenter og landbrugsministeriet.

Dette udvalg har den 3. december 1958 afgivet den som bilag I afgivne betænkning, hvorefter et flertal af udvalgets medlemmer, bestående af repræsentanterne for højskolen, Foreningen af danske landbrugskandidater, Foreningen af danske landbrugskonsulenter og landbrugsministeriet har udtalt sig for, at højskolen bør forblive på sin nuværende plads, medens et mindretal, bestående af repræsentanterne for landbo- og husmandsforeningerne og repræsentanten for Foreningen af danske landbrugslærere har udtalt, at de ville have foretrukket en udflytning af tredjedelsfagene ved landbrugsstudiet, men efter omstændighederne ikke har villet udtale sig imod en udbygning af højskolen på dens nuværende plads, når undervisningen her kombineres med en 3-4 ugers forlægnings til forskellige egne af landet. Bilagene til betænkningen er ikke optrykt her.

De med højskolens udbygning forbundne udgifter beløber sig til 81 495 000 kr. i byggeudgifter og 1 975 000 kr. til forsyning af fjernvarme, i alt 83 470 000 kr. Heri indgår alle byggearbejder med dertil hørende installationsarbejder, sikringsrum, vejanlæg og haveanlæg m. m. samt inventar og projekteringsomkostninger. Derimod har man ikke medtaget udgifter til instrumenter og udgifter til forøgelse af personalet.

Overslaget er beregnet på grundlag af enhedspriser, der i samarbejde med boligministeriet er anslået på grundlag af prisoplysninger om tilsvarende byggearbejder. Beregningerne er udført på basis af prisniveauet i sommeren 1958. Det må dog bemærkes, at beregningerne af de anførte omkostninger for ombygning af de eksisterende bygninger er behæftet med ret stor usikkerhed, idet man blandt andet ikke på nuværende tidspunkt har overblik over, i hvor stort omfang det vil være nødvendigt at udskifte de tekniske installationer.

Man må her tillige være opmærksom på de stigende krav, der stilles af offentlige myndigheder som f. eks. brandvæsen og direktoratet for arbejdstilsynet.

Det ovenfor anførte overslag fordeler sig således:

1) Overslag over nybygninger på Bülowsvejområdet.....	23 016 000 kr.
2) Overslag over nybygninger på forsøgsmarken.....	49 717 000 -
3) Overslag over ombygning og istandsættelse af de gamle bygninger på Bülowsvej- og Rolighedsvejområdet.....	8 762 000 -
4) Fjernvarmeanlæg.....	1 975 000 -
I alt...	<u>83 470 000 kr.</u>

I nævnte beløb er ikke medtaget udgifterne til bygninger på højskolens forsøgsgård „Højbakkegaard“, ca. 4 mill. kr.

Med hensyn til 4) fjernvarmeanlægget bemærkes, at forslaget er godkendt af boligministeriet, og at det af hensyn til det nuværende varmeanlægs meget dårlige forfatning og af hensyn til nybyggeriet vil være nødvendigt, at udbygningen af dette anlæg fremskyndes mest muligt, eventuelt således, at projekteringsbevilling foreligger allerede i dette finansår.

Udgifterne til højskolens udbygning foreslås fordelt således:

1959-60.....	438 000 kr.
1960-61.....	3 792 000 -
1961-62.....	6 500 000 -

medens de resterende udgifter foreslås bevilget med lige store beløb i de følgende 9 finansår sidste gang for finansåret 1970-71.

Bilag I.

I. betænkning angående Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles beliggenhed.

Under 13. august 1958 nedsatte landbrugsministeriet et udvalg med den opgave at fremkomme med indstilling om nye optagelsesbetingelser for de studerende ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole samt at overveje spørgsmålet om Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles fremtidige beliggenhed.

Til formand for udvalget udnævnte ministeriet departementschef i landbrugsministeriet *P. Stahlshmidt* og til medlemmer af udvalget:

Kontorchef *C. Th. Holbøll*, landbrugsministeriet,
 rektor, professor *N. Thorkil-Jensen*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
 professor *N. K. Hermansen*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
 professor, dr. *H. C. Aslyng*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
 professor, dr. *Hj. Clausen*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
 professor, dr. phil. *K. Gram*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
 professor *Aksel Milthers*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
 formanden for Foreningen af danske landbrugslærere, forstander *N. Dyrbye*, Hillerød, som repræsentant for Foreningen af danske landbrugslærere,
 formanden for Foreningen af danske landbrugskandidater, konsulent *K. M. Andersen*, Roskilde, som repræsentant for Foreningen af danske landbrugskandidater,
 formanden for De samvirkende danske husmandsforeninger, boelsmand *P. Jørgensen*, Slagelse, og fuldmægtig *K. Damgaard*, som repræsentanter for De samvirkende danske husmandsforeninger,

formand for De samvirkende danske landboforeninger, forstander *Johs. Larsen*, Tune, og sekretær *Helge Clausen*, som repræsentanter for De samvirkende danske landboforeninger.

formanden for Foreningen af danske landbrugskonsulenter, konsulent *Jørgen Larsen-Ledet*, Grenå, som repræsentant for Foreningen af danske landbrugskonsulenter.

Som sekretær for udvalget udpegedes sekretær i landbrugsministeriet *J. Elling*.

Endvidere anmodedes professor *Johs. Moustgaard*, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, om at deltage i udvalgets drøftelser af spørgsmålet om Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles fremtidige beliggenhed.

På udvalgets møde den 26. september 1958 besluttedes det at nedsætte et underudvalg til at behandle de til udvalget henvisede spørgsmål. Til formand for underudvalget udpegedes departementschef *P. Stahlshmidt*, landbrugsministeriet, og som medlemmer udpegedes rektor, professor *N. Thorkil-Jensen*, professorerne *N. K. Hermansen* og *Hj. Clausen*, forstander *Johs. Larsen*, fuldmægtig *K. Damgaard* og forstander *N. Dyrbye*. Endvidere besluttedes det at tilkalde professor *Johs. Moustgaard* til udvalgets møder for så vidt angår spørgsmål vedrørende veterinærstudiet.

Spørgsmålet om Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles fremtidige beliggenhed er blevet behandlet i 7 møder i det samlede udvalg, nemlig den 28. august, den 11. september, den 26. september, den 29. oktober, den 17. november, den 29. november og den 3. december 1958 samt i underudvalgsmøde den 21. oktober 1958.

I anledning af et af „Oplandsudvalget for Århus“ fremsat ønske, havde dette ved sin formand, professor *Strange Petersen* og gård-ejer, landbrugskandidat *Grue-Sørensen* over for udvalget i mødet den 29. oktober 1958 lejlighed til at fremføre sine synspunkter med hensyn til en flytning af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole til Århus for så vidt spørgsmålet om en flytning skulle blive aktuelt. Der blev ikke fremsat noget konkret forslag, men man enedes om at søge gennemført et nærmere samarbejde mellem institutter ved Århus universitet og ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole vedrørende licentiat- og andre specialstudier.

Udvalget har for så vidt angår spørgsmålet om Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles fremtidige beliggenhed modtaget følgende henvendelser:

Redegørelse af 29. april 1958 fra professor *L. Hansen Larsen*, senere optrykt i Ugeskrift for landmænd (bilag nr. 1).

Redegørelse af 10. september 1958 fra professor *L. Hansen Larsen* (bilag nr. 2).

Skrivelse af 22. september 1958 fra *Skjern erhvervsråd* (bilag nr. 3).

Skrivelse af 4. oktober 1958 fra *De studerendes råd* ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (bilag nr. 4).

Skrivelse af 29. september 1958 fra professor, dr. polit. *A. Howard Grøn*, Løvenholdt pr. Auning (bilag nr. 5).

Skrivelse af 21. oktober 1958 fra *Den danske dyrlægeforening* (bilag nr. 6).

Skrivelse fra dyrlæge *Gunnar Kjær*, Højby, og *R. Kjær*, Duebjerggaard, Sorø (bilag nr. 7).

Skrivelse af 3. november 1958 fra professor *L. Hansen Larsen* (bilag nr. 8).

Skrivelse af 8. november 1958 fra *Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole* (bilag nr. 9).

Skrivelse af 27. oktober 1958 fra *Foreningen af danske landbrugskandidater* (bilag 9a).

Skrivelse af 27. november 1958 fra *Karup sogneråd* (bilag nr. 10).

Endvidere har udvalget fremskaffet:

Oversigt af 8. september 1958 over udgifterne ved en eventuel flytning af højskolen i sin helhed, udarbejdet af højskolens arkitekter, professorerne *Steen Eiler Rasmussen* og *Mogens Koch* (bilag nr. 11).

Overslag af 25. september 1958 over udgifterne ved følgende alternative forslag til en fremtidig udbygning af højskolen. I. Udbygning og ombygning af den nuværende højskole på Frederiksberg. II. Opførelse af en ny samlet højskole uden for København. III. Deling af højskolen med udflytning af afdelingerne for landbrug, havebrug og mejeribrug til et areal uden for København og en samtidig udbygning og ombygning af den eksisterende højskole til brug for de tilbageblevne afdelinger. Overslaget er udarbejdet af højskolens arkitekter, professor *Steen Eiler Rasmussen* og *Mogens Koch* (bilag nr. 12).

Under udvalgets forhandlinger er der af repræsentanterne for landbo- og husmandsforeningerne og repræsentanten for Foreningen af danske landbrugslærere rejst spørgsmålet om en hel eller delvis flytning af højskolen bort fra bymæssigt område. Såvel økonomiske som pladsmæssige problemer ved en udbygning af højskolen på dens nuværende beliggenhed blev herved fremdraget. Derudover var man interesseret i at få belyst fordele og ulemper for undervisningen specielt i de egentlige landbrugsfag ved en flytning, henholdsvis en forbliven på dens nuværende plads.

Begrundelsen for den sidstnævnte interesse er et stærkt ønske om en forbedring af det relative kundskabs- og erfaringsniveau, landbrugskandidaten besidder, den dag han forlader landbohøjskolen. Det erindres i den forbindelse om, at hele vor landbrugsvidenskabelige forskning skal udmøntes i form af plante- og husdyrproduktion, og at landbrugskandidaten i praksis, som konsulent og landbrugslærer indtager en nøglestilling i denne udmøntningsproces, der er så afgørende for landbrugets og samfundets økonomi.

Af den grund har de samme repræsentanter ønsket, at der gives de landbrugsstuderende, specielt i de egentlige landbrugsfag, langt bedre tid og muligheder for gennem mindst én vækstperiode ved et rigeligt antal egentlige timer i demonstrationer og øvelser i mark og stald at fordybe sig i og effektivt at lære at vurdere det teoretiske stof ved hjælp af erfaringsmæssige erkendelser.

Som vigtige eksempler på hvor en sådan

personlig erfaringsmæssig erkendelse er afgørende for den rette tilegnelse af den teoretiske viden og for forståelsen af de problemer, der forekommer specielt i landbruget ved teoriernes anvendelse, kan anføres såvel mark- som husdyrbrugsforsøg, og herunder særlig opøvelse af evnen til at vurdere mulige fejlkilder ved forsøgenes anlægning og gennemførelse, erkendelse af sygdoms- og skadedyrsangreb og disses tidsmæssige udvikling i vækstsæsonen, planteavl, herunder forædling og fremavl, landbrugsbotanik, kvægets ydrelære, avls- og fodringsproblemer samt undervisningen i landbrugets maskiner og bygninger.

Af landbohøjskolens undervisningsplan fremgår, at hyppige øvelser og demonstrationer anvendes til støtte for forelæsningerne i grundvidenskaberne. For de egentlige landbrugsfag bliver der for dette vigtige pædagogiske hjælpemiddel efter landbo- og husmandsforeningernes og landbrugslærernes repræsentanternes opfattelse ingen plads i højskolens umiddelbare nærhed.

Repræsentanterne for højskolen har i første række pointeret, at højskolen bør forblive samlet. Til støtte herfor anføres det, at højskolen med den nuværende struktur udgør et organisk hele, hvor de seks studieretninger trives side om side på de samme laboratorier i et frugtbart samarbejde til uvurderlig nytte for såvel undervisningen som forskningen. En splittelse af højskolen vil betyde en svækkelse af samtlige afdelinger. Dette gælder især de grundvidenskabsafdelinger, som udgør selve fundamentet for højskolens undervisning og forskning. Disse kan ikke opretholdes med uforandret størrelse og effektivitet, hvis de bliver delt op i flere småafdelinger på adskilte skoler. Men det gælder også fagvidenskaberne, som i flere tilfælde er fælles for flere studieretninger, og hvoraf mange står hinanden så nær, at en intim kontakt er både ønskelig og i visse tilfælde nødvendig. Kun ved forenede kræfter på alle områder kan den undervisnings- og forskningsmæssige standard opretholdes og højnes i takt med den hastige udvikling, der finder sted inden for højskolens fagområder.

Højskolens repræsentanter har endvidere ikke fundet en udflytning påkrævet. For det første mener man, at det planlagte byggeri på undervisningsmarken på Bülow-

vej i forbindelse med en modernisering af højskolens nuværende bygninger og lokaler vil kunne dække behovet for udvidelser langt frem i tiden, hvortil kommer, at der er plads for yderligere udvidelser på højskolens arealer på Rolighedsvej og tilstødende arealer.

For det andet finder man det ikke påkrævet, at undervisningen i landbrugsfagene knyttes direkte til et praktisk landbrug. Man henviser herved til, at de landbrugsstuderende allerede ved deres optagelse på højskolen har en grundig praktisk landbrugsuddannelse; men især lægges der vægt på, at der med et enkelt markareal og en enkelt besætning kun vil være mulighed for at demonstrere et ensidigt udsnit af de problemer, landbrugskandidaten i sit senere virke kommer ud for. Formålet med højskolens undervisning er tværtimod bl. a. at give de studerende et alsidigt overblik over fagets problemer og en alsidig forståelse af den biologiske, tekniske og økonomiske sammenhæng inden for faget.

Højskolens repræsentanter erkender imidlertid ønskeligheden af, at dette alsidige indblik i fagets aktuelle problemer bl. a. bibringes de studerende gennem praktiske demonstrationer. Da dette som nævnt ikke kan nås ved at knytte undervisningen til et enkelt landbrug og en enkelt stald, foreslås det, at man i forbindelse med undervisningsplanens revision søger gennemført en 3-4 ugers forlægning af undervisningen til forskellige dele af landet med besøg på karakteristiske landbrug og erhvervs virksomheder. Man tænker sig i denne forbindelse en opdeling af de studerende i mindre hold — hvert på 20-30 studerende — eventuelt i tilslutning til en linjedeling i 3. dels studiets sidste semester. Hvert hold tager ophold på landbrugsskoler rundt i landet — f. eks. 1 uge på Sjælland, 1 uge på Fyn, 1 uge i Jylland o. s. v. Fra hvert opholdssted foretages ekskursioner til de for vedkommende landsdel mest karakteristiske produktionsområder. Ekskursionerne kombineres med demonstrationer og diskussioner om de stedlige tekniske og økonomiske produktionsproblemer dels på stedet dels i undervisningslokaler på vedkommende landbrugsskole. Endvidere får hver enkelt studerende til opgave at udarbejde

en beskrivelse og kritisk bedømmelse af et eller flere af de problemer, der er blevet demonstreret. Det vil herved være muligt at give de studerende et alsidigt indblik i landbrugsforhold over store dele af landet, både med henblik på de varierende naturlige dyrkningsbetingelser (klima- og jordbundsforhold, skadedyr og -svampe o. s. v.), varierende maskintekniske forhold (mekaniseringsgrad) varierende økonomiske forhold (ejendomsstørrelser m. v.) og varierende afgrøder, husdyrracer o. s. v. — Idet den foreslåede forlægning tænkes gennemført i juni måned — midt i 3. dels studiet — vil der være mulighed for gennem undervisning på højskolen både at forberede de studerende på det, der skal besigtiges, og senere at uddybe de indvundne erfaringer.

Det bemærkes, at forslaget gennemførelse vil nødvendiggøre ansættelse af flere undervisningsassistenter, ligesom ekskursionerne i sig selv involverer udgifter til de studerendes rejser.

Endvidere foreslås det, at der til støtte for undervisningen i planteavl og plantedyrking samt i de maskintekniske fag indrettes undervisningslokaler på højskolens forsøgsgård „Højbakkegård“, samt til støtte for undervisningen i husdyrbrugsfagene, undervisningslokaler på statens forsøgsgårde ved Hillerød. Disse lokaler vil især kunne anvendes effektivt i forbindelse med en linjedeling i 3. dels studiets sidste semester, idet man i semestrets løb kan få lejlighed til at demonstrere og nærmere diskutere og uddybe dyrkningsforsøg, forsøg med landbrugsmaskiner og husdyrbrugsforsøg. Det tilføjes, at de nævnte undervisningslokaler formentlig også vil kunne finde anvendelse for andre end studerende på højskolens ordinære kurser.

Ifølge de af højskolens arkitekter udarbejdede overslag (bilag 11 og 12) skønnes en udflytning at blive ca. 20 mill. kr. dyrere end den projekterede ombygning og udvidelse af højskolen på de nuværende arealer på Frederiksberg, hvortil kommer maksimalt ca. 40 mill. kr. til opførelse af kollegier og tjenesteboliger m. m., såfremt man flytter højskolen ud, hvor der ingen boligmasse er til at optage elever og lærere, og ca. 11 mill. kr. hvis man flytter højskolen ud i umiddelbar nærhed af Køben-

havn. I disse udgifter må fradrages salgsværdien af de nuværende arealer med påstående bygninger, hvilken værdi er meget vanskelig at opgøre, idet salgssummen vil være afhængig af, om disse kan afhændes til en institution, der med fordel kan udnytte disse for en stor dels vedkommende ganske specielle bygninger, hvoraf flere er frede.

Et flertal af udvalgets medlemmer bestående af

K. M. Andersen, H. C. Aslyng, Hj. Clausen, K. Gram, N. K. Hermansen, C. Th. Holbøll, J. Larsen-Ledet, Aksel Milthers, Johs. Moustgaard, P. Stahlschmidt og N. Thorkil-Jensen,

skal herefter indstille,

at højskolen bevarer som en udelt skole med dens nuværende beliggenhed, idet man dels henviser til de af højskolens repræsentanter fremsatte synspunkter (jfr. også højskolens skrivelse af 8. november 1958 bilag 9), hvilke synspunkter er tiltrådt af de studerendes råd (jfr. skrivelse af 4. oktober 1958, bilag 4), dels til at en udflytning vil medføre en betydelig fordyrelse og bevirke en alvorlig forsinkelse af den påtrængende nødvendige udbygning af højskolen, *samt*

at der gennemføres en 3-4 ugers forlægning af undervisningen i landbrugsfagene kombineret med besøg på karakteristiske landbrug og erhvervsvirksomheder i landets forskellige egne og til støtte for undervisningen i planteavl og plantedyrking samt maskintekniske problemer indrettes undervisningslokaler på højskolens forsøgsgård „Højbakkegård“ og til støtte for undervisningen i husdyrbrugsfagene undervisningslokaler på statens forsøgsgårde ved Hillerød.

Et mindretal af udvalgets medlemmer bestående af

Helge Clausen, K. Damgaard, N. Dyrbye, Johs. Larsen og Peter Jørgensen

kan tilslutte sig flertallets indstilling om, at en snarlig udbygning af landbohøjskolen er påkrævet. Mindretallet må imidlertid mene, at udbygningen må ske på en måde, der tilgodeser de krav til en forbedret undervisning i landbrugsfagene, som mindretallet har fremført, og som er gengivet i betænkningen, og peger på, at dette kan

ske ved en udflytning af undervisningen i de egentlige landbrugsfag.

Fra landbohøjskolens side har man under forhandlingerne fremsat et i betænkningen gengivet forslag om en 3-4 ugers forlægning af undervisningen i landbrugsfagene samt til støtte for undervisningen i planteavl og plantedyrkning samt maskintekniske problemer at indrette undervisningslokaler på højskolens forsøgsgård „Højbakkegård“. Endvidere til støtte for undervisningen i

husdyrbrugsfagene at indrette undervisnings- og demonstrationslokaler på statens forsøgsgård ved Hillerød.

Mindretallet ser heri muligheder, der i nogen grad kan forbedre undervisningen i landbrugsfagene. Selvom mindretallet ikke finder dette forslag fyldestgørende, men ville have foretrukket en udflytning af hele tredje-dels-undervisningen, vil mindretallet ikke udtale sig imod en udbygning af højskolen på den nuværende plads.

København, den 3. december 1958.

K. M. Andersen

H. C. Aslyng

Helge Clausen

Hj. Clausen

K. Damgård

N. Dyrbye

K. Gram

N. K. Hermansen

C. Th. Holbøll

P. Jørgensen

Johs. Larsen

J. Larsen-Ledet

Aksel Milthers

Johs. Moustgaard

P. Stahlschmidt
formand

N. Thorkil-Jensen

J. Elling
sekretær

Bilag 2.

Kortfattet beskrivelse til tegningsbilagene.

I de foranstående bemærkninger til lovforslaget er der redegjort for landbohøjskolens bygningsmæssige historie og for de forarbejder, der er gjort med henblik på højskolens udbygning og ombygning.

Af den første oversigtsplan (bilag 3) fremgår landbohøjskolens nuværende bygningskompleks, hvor grund- og hjælpevidenskaber samt de veterinære afdelinger og administrationen m. v. er samlet på Bülowvej 13-området, mens landbrugs-, havebrugs-, skovbrugs- og botaniske afdelinger er samlet på Rolighedsvejområdet.

Af den sidste oversigtsplan (bilag 4) fremgår planen for højskolens udbygning.

I forbindelse med planerne om en fremtidig motorvej ad de gamle banearaler langs vestsiden af forsøgsmarken regnes den nuværende Thorvaldsensvej omlagt og forsænket under motorvejen.

Herved vil det ved hjælp af en broforbindelse over Thorvaldsensvej være muligt at forbinde Bülowvejområdet og forsøgsmarken med en lokal hovedforbindelsesvej gående fra Acaciavej til Rolighedsvej, og hvorom det fremtidige bygningsanlæg er opbygget.

Lokalvejen følger forsøgsmarkens vestside, hvor der er mulighed for parkering under den fremtidige motorvej.

Ved afdelingernes indbyrdes placering er der tilstræbt en sådan beliggenhed, at den interne trafik indskrænkes til det mindst mulige, mens man i øjeblikket har en stor og tidsrøvende trafik mellem Bülowvejområdet og Rolighedsvejområdet.

Som tidligere nævnt regnes Bülowvejområdet forbeholdt de veterinære afdelinger,

der udbygges med tre-etages laboratoriebygninger omkring den eksisterende ridebane og med lave klinikbygninger, der skyder sig ud fra laboratoriebygningerne. På Bülowvejområdet vil der endvidere være plads til afdelingen for zoologi, husdyrbrugsfagene og administrationen.

Adgangen til staldgaderne i forbindelse hermed sker ad den nye indkørsel ved Acaciavej.

Endvidere regnes opført en ny biblioteksbygning langs Thorvaldsensvej.

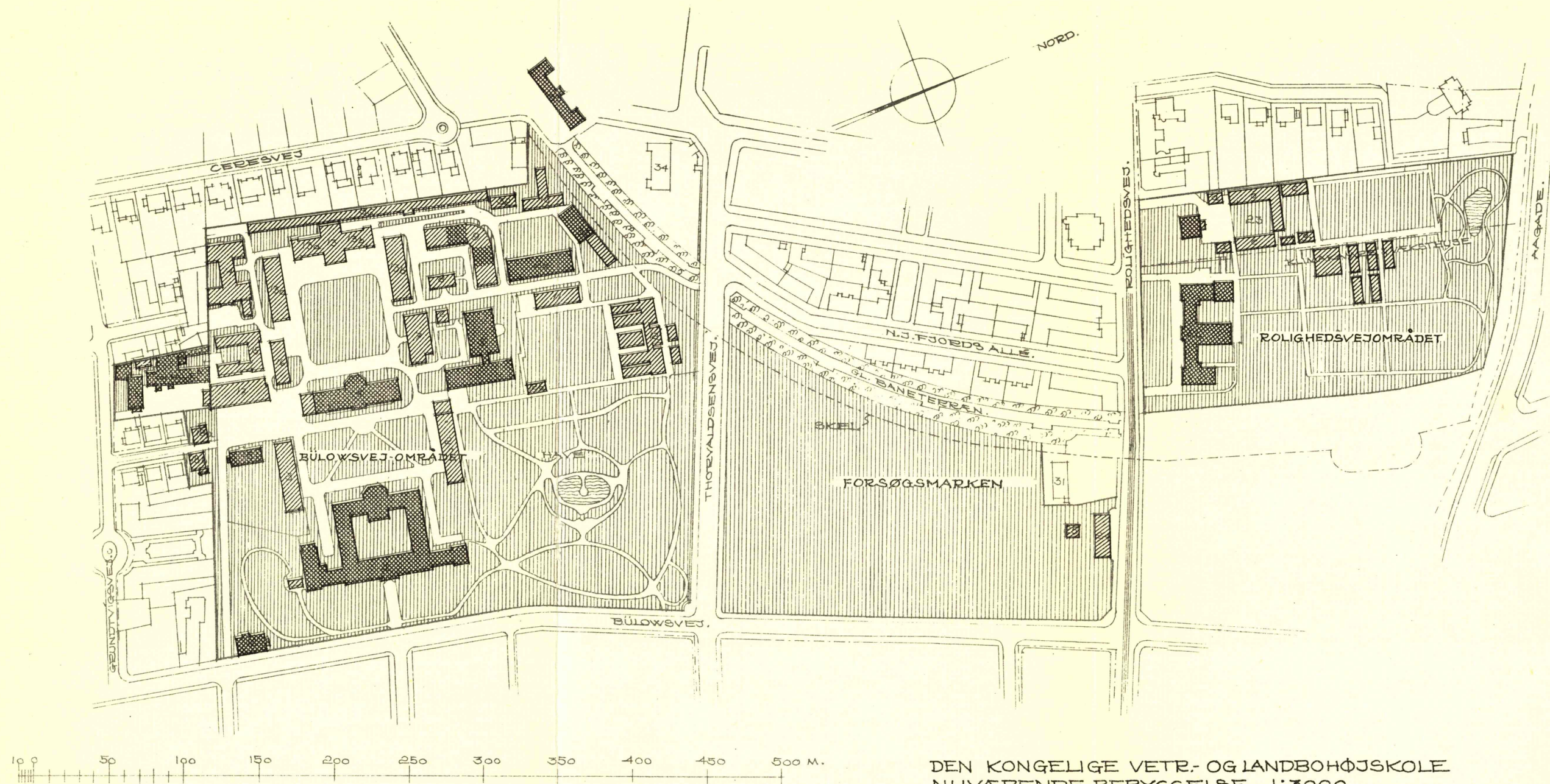
På forsøgsmarken regnes opført fire ni-etages laboratoriebygninger og et højhus alle til grund- og hjælpevidenskaberne og landbrugets afdelinger. Langs lokalvejen forbindes disse bygninger med en overdækket forbindelsesgang og mellem de høje husblokke indskydes lave bygninger for auditorier og garderober m. m., således at man fra den nævnte forbindelsesgang har adgang til såvel laboratoriebygningerne som til auditorierne.

I forlængelse af de høje laboratoriebygninger opføres lave bygninger med store øvelseslaboratorier for de studerende. Tilsvarende udføres i forbindelse med højhuset køkkener og kantiner for de studerende til lige med en festsal, der samtidig kan udnyttes til landbrugsfaglige kongresser m. v.

Man får herved samlet de lokaliteter, hvortil alle studerende har ærinde, centralt i det samlede bygningskompleks.

På Rolighedsvejområdet regnes den nuværende hovedbygning i det væsentlige forbeholdt havebrugs-, skovbrugs- og botaniske afdelinger.

 EENETAGES BEBYGGELSE
 FLERE ETAGES BEBYGGELSE

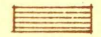

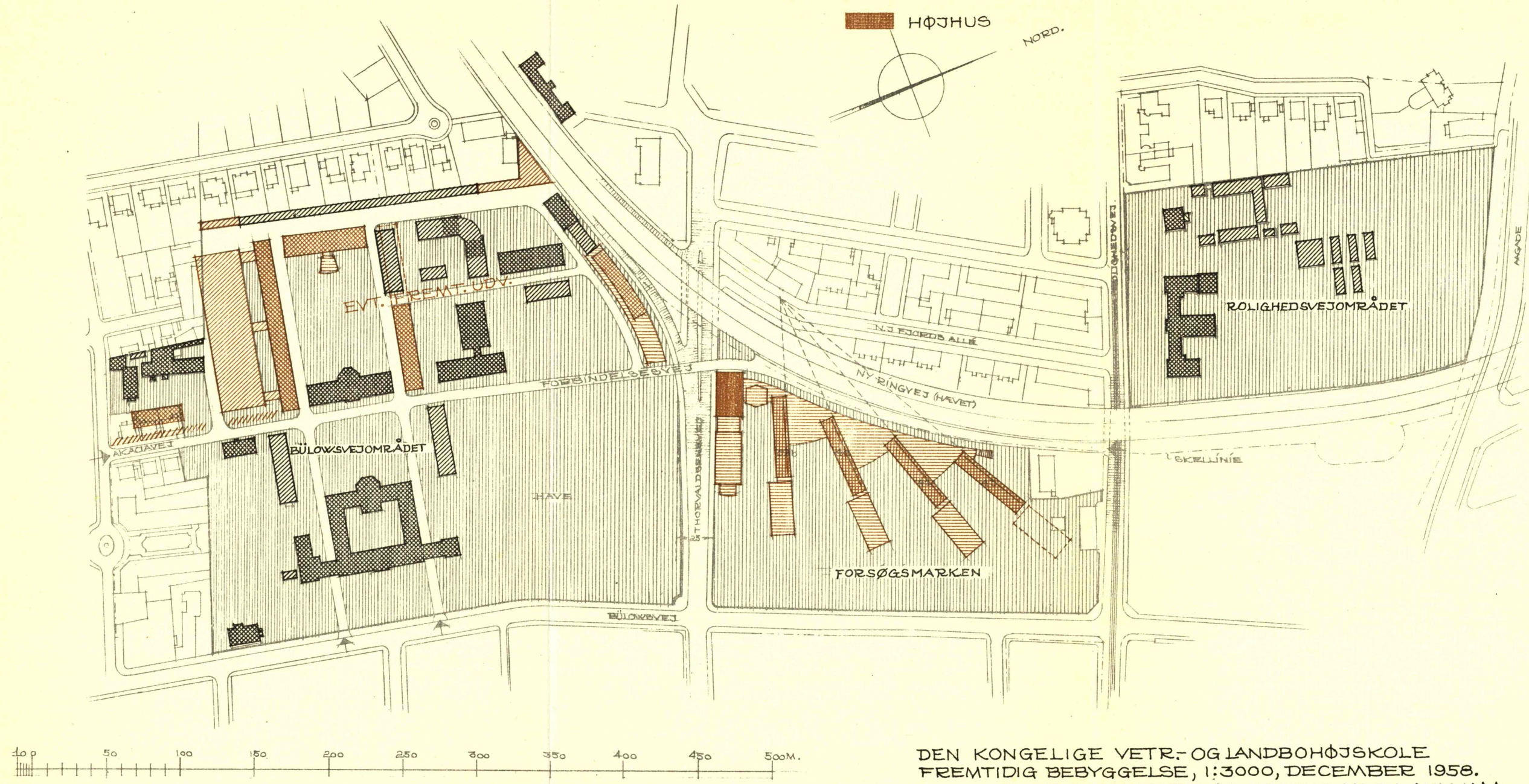
DEN KONGELIGE VETR.- OG LANDBOHØJSKOLE
 NUVÆRENDE BEBYGGELSE, 1:3000
 STEEN EILER RASMUSSEN OG MOGENS KOCH, ARK. M.A.A.

EKSISTERENDE BYGNINGER :

- EENETAGES BEBYGGELSE
- FLERE ETAGES BEBYGGELSE

PROJEKTEREDE NYBYGNINGER :

- EENETAGES KLINIKBYGNINGER.
- EENETAGES LABORATORIEBYGNINGER OG AUDITORIER
- TREETAGES LABORATORIEBYGNINGER
- NIETAGES LABORATORIEBYGNINGER
- HØJHUS

DEN KONGELIGE VETR.- OG LANDBOHØJSKOLE
 FREMTIDIG BEBYGGELSE, 1:3000, DECEMBER 1958.
 STEEN EILER RASMUSSEN OG MOGENS KOCH, ARK.MAA.